

Mokyklinio amžiaus vaikų priežiūra Europos Sąjungoje

informacinis biuletenis

KOKS kontekstas?

Europos socialinėje politikoje vis daugiau dėmesio skiriama vaikų priežiūrai. Teikti geresnes vaikų priežiūros paslaugas yra pagrindinis būdas, kuris paskatintų ir sudarytų moterims sąlygas dalyvauti darbo rinkoje bei padėtų įvykdyti Lisabonos strategijoje numatytą užimtumo uždavinį - pasiekti, kad iki 2010 m. darbo rinkoje dalyvautų 60 proc. moterų. Teikiant aukštos kokybės vaikų priežiūros paslaugas taip pat remiamos šeimos, užtikrinama geresnė darbo ir gyvenimo pusiausvyrą ir, kas ypač svarbu, užtikrinama pačių vaikų gerovė, nes vis dažniau pripažįstama, kad dar daug vaikų Europoje kenčia dėl skurdo ir socialinės atskirties.

KODĖL šis tyrimas?

Vaikų priežiūros klausimas pastaraisiais metais intensyviai nagrinėjamas. Tačiau mokyklinio amžiaus (nuo penkerių iki 12 metų) vaikų priežiūrai po pamokų, t. y. vaikų fizinei priežiūrai, bendravimui su jais, žaidimams ir (arba) ugdomajai veiklai, pasibaigus privalomoms pamokoms mokykloje, vis dar skiriama nepakankamai dėmesio. Fondas atliko išsamų vaikų priežiūros po pamokų tyrimą, kuriame pagrindinis dėmesys buvo skirtas užimtumo pokyčiams ir gerai praktikai vaikų priežiūros sektoriuje. Buvo tiriami du pagrindiniai šio klausimo aspektai: užimtumo iniciatyvos, kuriomis siekiama parengti kvalifikuotus vaikų priežiūros specialistus, ir vaikų priežiūros paslaugų įperkamumas gausioms, skurstančioms ir nepriteklių patiriančioms šeimoms.

Tyrimas apėmė paslaugas, kurias teikia vaikų priežiūros dienos centrai, vaikų priežiūros prieš pamokas ir po pamokų įstaigos privačiame, valstybiniame ir trečiajame sektoriuje bei kitas reguliuojamas ir nemokamas paslaugas. Pirmasis tyrimo etapas buvo skirtas literatūros apie padėtį Europos Sąjungoje apžvalgai ir užimtumo kūrimo potencialo analizei vaikų priežiūros sektoriuje Austrijoje, Kipre, Vengrijoje, Lenkijoje, Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje. Antrajame tyrimo etape buvo nagrinėjamos vaikų priežiūros paslaugos nepriteklių patiriančiai visuomenės daliai ir bendra nacionalinė padėtis Belgijoje, Čekijoje, Estijoje, Vokietijoje, Portugalijoje ir vėlgi Jungtinėje Karalystėje.

KAS nustatyta?

Užimtumas, mokymas ir paslaugos

- Apskritai, vaikų priežiūros sektorius didėja visoje Europos Sąjungoje. Tačiau darbo sąlygos, t. y. darbo praktika, darbo valandos ir aprėptis, tirtose valstybėse narėse yra gana skirtingos.
- Valstybėse narėse, kur vaikų priežiūros po pamokų paslaugas dažniausiai teikia mokytojai, vaikų priežiūros darbuotojų darbo užmokestis ir prestižas yra šiek tiek geresni.
- Visoje ES tokių specialistų rengimo schemas yra labai įvairios, skiriasi ir reikalaujamos kvalifikacijos: vienoje valstybėse narėse vaikų priežiūros paslaugas teikia kvalifikuoti mokytojai, kitose – mažiau kvalifikuoti asmenys, kurie nėra mokytojai.
- Vaikų priežiūros paslaugos turi atitikti vaikų poreikius, turi būti organizuojama tokia užklasinė veikla, kuri skatina vaikus, juos domina ir atitinka jų amžių. Taip pat labai svarbu, kad priežiūros paslaugos atitiktų šeimų poreikius: svarbu, kad jos būtų teikiamos lanksčiomis darbo valandomis ir prienamomis kainomis.

Vaikų priežiūros paslaugos vargingesnei visuomenės daliai

- Vargingesnei visuomenės daliai vaikų priežiūros paslaugas teikiančių įstaigų ir paslaugų dažnai visai nėra arba jos nepakankamos.
- Tinkamą vaikų, kurių šeimos kenčia nepriteklių, priežiūrą už mokyklos ribų galima užtikrinti tuo atveju, jei tokias paslaugas remia valstybinis sektorius, jose dalyvauja bendruomenė ir pasitelkiamos savanoriškos paslaugos.
- Vaikų priežiūra po pamokų yra geresnė ir duoda geresnius rezultatus, jei ji planuojama ir vykdoma kartu su bendruomene.
- Nepalankiomis sąlygomis gyvenančios šeimos neretai patiria daug problemų, kurias geriausia spręsti kompleksškai kartu su kitomis tarnybomis, tokiomis kaip socialinių paslaugų, švietimo ir sveikatos priežiūros tarnybos.

- Tam tikrais atvejais vaikų priežiūra po pamokų padeda spręsti problemas, su kuriomis susiduria etninių mažumų šeimos: tokios paslaugos padeda gerinti pamokų lankomumą ir mokymąsi, padeda vaikams išmokti kalbą, skatina jų socialinę integraciją.
- Priežiūros po pamokų paslaugos taip pat teikiamos vaikams su fizine negalia, vaikams, turintiems mokymosi sunkumų, arba gyvenantiems šeimose, kuriose jie susiduria su šeimyniniu smurtu, narkotikais ir girtuokliavimu.

Socialinė įtrauktis ir lygios galimybės

- Vaikų priežiūros paslaugos turėtų padėti sėkmingai derinti darbą ir šeimyninį gyvenimą.
- Užimtumo didinimas vaikų priežiūros sektoriuje gali padėti užtikrinti lygias galimybes visiems vaikams ir kartu padidinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje.
- Lygybės klausimai iškyla, pažvelgus ne tik į teikiamas paslaugas, bet ir į samdomą personalą šiame sektoriuje.
- Vaikų priežiūros sektoriuje dirbantis personalas turėtų būti įvairus ir atitikti įvairius prižiūrimų vaikų poreikius.
- Būtina spręsti nesubalansuotą skirtingų lyčių atstovų dalyvavimą vaikų priežiūros sektoriuje, galbūt vertėtų, pavyzdžiui, taikyti tam tikras paskatas šiame sektoriuje norintiems dirbti vyrams, ieškoti sektinų pavyzdžių, kurie rodo, jog verta pasirinkti vaikų priežiūros profesiją.

Žvelgiant iš socialinių partnerių perspektyvos

Profesinės sąjungos yra suinteresuotos vaikų priežiūros po pamokų gerinimu dėl keleto priežasčių. Vaikų priežiūra po pamokų teikia šiuos privalumus: atneša naudą darbuotojams, didina moterų dalyvavimą darbo rinkoje, gerina karjeros galimybes, mažina vaikų turinčių darbuotojų patiriamą įtampą, teigiamai veikia vaikų ir tėvų sveikatą, didina užimtumą, o ypač skurdžiau gyvenančiose bendruomenėse. Profesinės sąjungos taip pat suinteresuotos vaikų priežiūros darbuotojų darbo sąlygų ir karjeros galimybių gerinimu.

Darbdaviai taip pat norėtų, kad vaikų priežiūra būtų geresnė. Kad įmonės galėtų sėkmingai konkuruoti, joms reikia geros kokybės, patikimos ir produktyvios darbo jėgos. Vaikų priežiūra po pamokų padeda didinti darbuotojų skaičių, iš kurio darbdaviai gali rinktis. Jei darbuotojams bus prieinama patikima vaikų priežiūra po pamokų, tikėtina, kad jie ilgiau dirbs pas tą darbdavį, o tai labai svarbus motyvas, turint omenyje naujų darbuotojų samdymo ir mokymo sąnaudas. Be to, didesnis užimtumas vargingesniuose rajonuose didina šeimų pajamas, o

greitesnė pinigų apyvarta vietos ekonomikoje atneša naudos įmonėms.

Geros kokybės, įperkama ir prieinama vaikų priežiūra vyriausybėms naudinga apskritai, o ypač vargingesniuose rajonuose. Tokia priežiūra gali padėti vyriausybėms mažinti skurdą, gerinti švietimo rezultatus, vystyti ekonomiką, užtikrinti socialinę įtrauktį, bendruomenės saugą, geresnę sveikatą ir darbo bei gyvenimo pusiausvyrą. Ji taip pat gali padėti spręsti tokias ilgalaikes problemas kaip demografiniai pokyčiai ir pasaulinė konkurencija.

KAS toliau?

Visoje Europoje trūksta vaikų priežiūros paslaugų, jos brangios arba jų nėra, jų kokybė prasta arba nepakankama. Todėl šioje srityje pagrindinis politikos uždavinys – visoje Europoje remti visiems vaikams tinkamą ir prieinamą vaikų priežiūrą.

Sveikintinos ir remtinos visos iniciatyvos, kurios didina priežiūros kokybę ir prieinamumą, kad vaikų priežiūra po pamokų praturtintų ir ugdytų jų asmenines, emocines ir pažintines savybes. Jei vaikų priežiūra bus gera, tėvai jausis ramūs, kad jiems esant darbe, jų vaikai yra gerai prižiūrimi, o tai padės jiems dalyvauti darbo rinkoje ir stiprins šalies ekonomiką.

Vaikų priežiūros politika turėtų būti plėtojama kaip atskira politikos rūšis; socialinės apsaugos politikos darbotvarkė – pagrindinė priemonė, kuria galima užtikrinti, kad tokia politika būtų plėtojama, atsižvelgiant į paties vaiko interesus.

Daugiau informacijos:

Teresa Renehan, informacijos ryšių palaikymo pareigūnė:
ter@eurofound.europa.eu

Pagrindinės ataskaitos

Employment developments in childcare services for school-age children

<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0632.htm>

Out-of-school care services for children living in disadvantaged areas

<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0752.htm>

Nacionalinės ataskaitos

Jos pateiktos adresu: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/labourmarket/childcare.htm>

Kiti Fondo tyrimai

Informacija apie kitus tolesnės vaikų priežiūros sektoriaus plėtros tyrimo projektus pateikta: <http://www.eurofound.europa.eu/emcc>
Gamybinių santykių aspektai vaikų priežiūros srityje nagrinėjami in the European Union: An analysis of EIRO articles
<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0606.htm>

Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas
Wyattville Road, Loughlinstown, Dublino 18, Airija
Telefonas (+353 1) 204 31 00
El. paštas: postmaster@eurofound.europa.eu
Tinklalapis: <http://www.eurofound.europa.eu>